

De

Reformatie

INSPIREREND KERK ZIJN

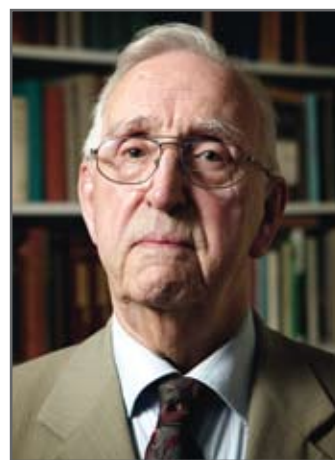

Schuld en vertrouwen

Stad met toekomst

Het gaat om God

Geld en goed
Kerk zijn in tijden van crisis

In memoriam:
prof. J. Kamphuis

COLOFON

De Reformatie verschijnt om de andere week en is een uitgave van Stichting De Reformatie.

Bestuur drs. Bernard Bos (voorzitter),
Herman Rozemuller (penningmeester)

Kernredactie drs. Bas Luiten (hoofdredacteur),
drs. Heleen Sytsma - van Loo (eindredacteur),
drs. Bram Beute, prof. dr. Ad de Bruijne,
drs. Janneke Burger - Niemeijer, dr. Hans Schaeffer

Brede redactie Kernredactie plus prof. dr. Erik
de Boer, prof. dr. Sander Griffioen, prof. dr. Gert
Kwakkel, Jan Westert

Beeldredactie drs. Frouckje van der Wal

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
e-mail: redactie@dereformatie.nl.
Eventueel per post naar Redactie De Reformatie,
Fontanalaan 3, 5624 KN Eindhoven. Alles wat
met (abonnementen)administratie te maken
heeft naar info@dereformatie.nl of per post naar
De Reformatie, Postbus 89, 7730 AB Ommen.

Opmaak IDD concept.communicatie.creatie |
www.idd.nu

Druk Kon. BDU Grafisch bedrijf

Administratie

De Reformatie, postbus 89, 7730 AB Ommen
info@dereformatie.nl /// tel. 0529 - 43 88 96

Advertenties

Nico Postuma, tel. 0341 - 84 21 47,
tel. 06 - 139 959 05 /// adverteren@dereformatie.nl
Contracttarief op aanvraag

Abonnementen

€ 49,95 per jaar /// studenten € 19,50 ///
buitenland € 130,-

- abonnementsjaar loopt van 1 januari t/m
31 december

De Reformatie is op Daisy cd-rom verkrijgbaar
bij de Chr. Blindenbibliotheek voor blinden en
slechtzienden. Tel. 0341 - 56 54 99.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het
niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

www.dereformatie.nl

HIER IS ALLES TIJDELIJK

TEKST: BAS LUITEN, HOOFDREDACTEUR ///

Ooit ging het grote Rome aan decaden-
tie ten onder. Toen er niets meer was
om voor te strijden, bleven de orgieën
over. Zo werd de staat een gemakkelijke
prooi voor de opkomende landen.

Vandaag lijkt het net zo te gaan. Na
meer dan een halve eeuw vrede is West-
Europa vooral bezig met het verdedigen
van zijn doorgeschoten luxe. Het lijkt
op een reus op lemen voeten. Met een
gouden hoofd, dat wel. Maar nog één
zetje, en het beeld valt om.

Intussen kopen opkomende landen
zich in. In de landen met de hoogste
schulden worden staatseigendommen
verkocht, inclusief hun hoogwaardige
technologieën. Eigenlijk moet niemand
dit willen. Maar het alternatief is dat
ons feestje zou worden verstoord. Als
de pensioenleeftijd op korte termijn
een paar jaar omhoog zou gaan, was de
schuldenberg meteen stukken kleiner.
Het zou een logische oplossing zijn,
omdat we gemiddeld langer leven. Maar
het is volstrekt onbespreekbaar. Kom

niet aan opgebouwde rechten! Dat-
zelfde geldt voor vrijwel alle mogelijke
bezuinigingen. Maar terwijl wij ons
sterk maken voor het behoud van de
hypotheekrenteaftrek, investeert China
in Afrika in grote gebieden die rijk zijn
aan grondstoffen. Daarvan zullen we
de rekening nog gepresenteerd krijgen!
Want alles wordt schaars.

Wij belijden dat alles hier tijdelijk is.
Rond de jaarwisseling zal dat terecht
veel aandacht krijgen. Maar dat bete-
kent niet alleen dat je leven voorbijgaat
en je eens zult sterven. De tijdelijk-
heid van alles impliceert ook, dat je al
tijdens je leven afstand moet kunnen
doen van wat je had. We hebben veel
welvaart genoten. Maar God beloofde
niet dat die altijd zou blijven. Het is een
illusie om je vast te klampen aan wat
tijdelijk is. Alleen wat God doet, is eeu-
wig. Wie zich daarop oriënteert, krijgt
de ruimte om hier en nu verstandig te
kiezen.

Met ingang van 2012 gaat er het een en ander veranderen in bezorging en abonnementsgeld. Een uitgebreide mededeling daarover hebt u kunnen lezen op pag. 118 van het vorige nummer.

IN DIT NUMMER

124

IN MEMORIAM

PROF. DR. J. KAMPHUIS

Op 13 december jl. werd 'teruggeroepen naar zijn Zender' prof. dr. Jacob Kamphuis, voormalig hoogleraar aan de TU in Kampen. Jarenlang was hij daarnaast redacteur van De Reformatie. Bij zijn sterven is het goed om over zijn leven te vertellen.

128

GELD EN GOED DOEN

Geld is in onze tijd de allesbepalende economische factor. Maar de Bijbel spreekt er heel anders over: geld is een middel om goed te doen. Juist in deze tijd is het van belang dat christenen daarvan doordrongen zijn en vanuit die grondhouding leren leven.

132

BEZIN EN BEGIN

Op het eerste gezicht lijkt de economische crisis grotendeels aan de kerken voorbij te gaan: weinig kerkleden hebben er direct mee te maken. Maar buiten de kerk neemt de nood toe. Daar ligt een taak voor de kerken: in bezinning, en in praktische uitvoering.

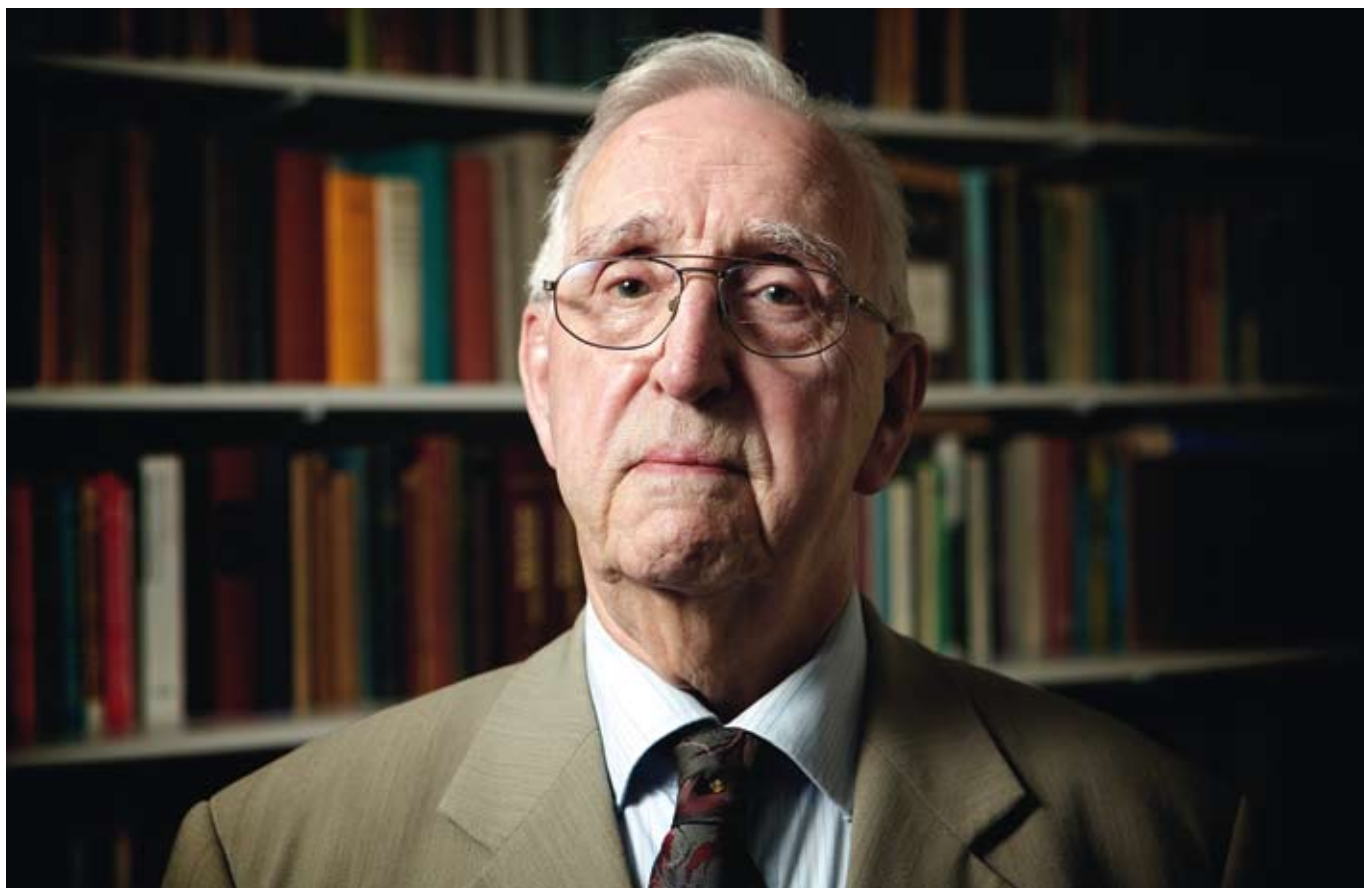
EN VERDER

135 COLUMN SCHULD EN VERTROUWEN /// **135** WWW.DEREFORMATIE.NL ///

136 BIJBELTAAL STAD MET TOEKOMST /// **138** WANDELEN MET GOD HET GAAT OM GOD ///

140 BOEKENPLANK LEZEN, PRATEN EN DOEN /// **142** SPANNENDE VRAGEN /// **144** UIT DE

KERKEN

In memoriam **prof. dr. J. Kamphuis**

20 december 1921 - 13 december 2011

TEKST: ERIK DE BOER, DOCENT AAN DE TU IN KAMPEN EN REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///
FOTO PAG. 124: SJAAK VERBOOM, DRACHTEN. FOTO PAG. 123 EN 126: EVERT SYTSMA, OMMEN

Op 13 december jl. werd 'teruggeroepen naar zijn Zender', zoals op de rouwkaart staat, prof. dr. Jacob Kamphuis. Als de Here de dagen van zijn ziekbed niet verkort had, zou hij een week later 90 jaar zijn geworden. Jarenlang was hij redacteur van De Reformatie. Bij zijn sterven is het goed om over zijn leven te vertellen.

Ik leerde prof. J. Kamphuis kennen als hoogleraar kerkgeschiedenis. Tegen het einde van mijn derde studiejaar, met het emeritaat van prof. L. Doekes in zicht, werd prof. Kamphuis gevraagd naar de dogmatiek over te stappen, een verrassende benoeming in april 1979. Hij was toen 58 jaar. Had hij gemeend te kunnen oogsten op de vakgebieden kerkrecht en kerkgeschiedenis, het werd hard werken om zich de nieuwere dogmatiek eigen te maken. Ik greep de gelegenheid aan om toch als hoofdvak dogmatiek te kiezen en hoor zo bij zijn eerste jaargang leerlingen.

Vrijmaking J. Kamphuis was gestempeld door het tijdvak van de Vrijmaking en het professoraat van K. Schilder. In 1942 kwam hij in Kampen aan. Het boekje *Zien in de toekomst: een 'college ethiek' van prof. dr. K. Schilder in oorlogstijd en kerkstrijd, Januari 1943: ter gelegenheid van de 35-jarige herdenking van de Vrijmaking in 1944* laat iets zien van student Kamphuis in relatie tot leermeester Schilder. Er staat een brief in die Schilder vanuit de onderduik aan zijn studenten schreef in antwoord op hun vragen. Dit boekje uit 1979, 'verzorgd door J. Kamphuis, hoogleraar kerkgeschiedenis' lijkt zijn afscheid van die leerstoel te markeren. Hij vertelt daarin een theologisch verhaal uit de Vrijmakingstijd, die toen al weer 'een generatie geleden' plaatsvond, en schetst een beeld van een bewonderd en geliefd leermeester. Nee, discipel van Schilder wilde hij zich niet noemen: geen onkritisch volger, wel leerling.

Dogmaticus Kamphuis was praetor (voorzitter) van de senaat die in het najaar van 1946 voor het studenten-corps Fides Quaerit Intellectum de gang naar de rechter maakte. Toen wij als eerstejaars bij hem aan de Fernhoutstraat op kennismakingsbezoek gingen, doceerde hij over de senaat-Kamphuis. Zijn strenge, hoge stem

leidde af van de twinkeling in zijn ogen.

Na het onverwachte overlijden van K. Schilder in 1952 was het Kamphuis die, inmiddels van zijn eerste gemeenten Ferwerd en Hallum naar Spakenburg verhuisd, een artikel in de Almanak F.Q.I. publiceerde: 'Critische sympathie (over

den dogmatischen arbeid van dr. K. Schilder)' (1953). De titel was een knipoog naar Schilders definitie van dogmatiek die 'in sympathetisch-kritische reproductie' bezig is met de inhoud der in de lijn van de oecumenische symbolen vastgestelde dogmata. Sympathie en kritiek sluiten elkaar dus niet uit.

Dat J. Kamphuis dogmaticus was bleek ook uit zijn eerste stevige publicatie, het boekje *Katholieke vastheid. Enkele opmerkingen met betrekking tot de leer der onveranderlijkheid Gods* (1955). Samen met C. Trimp en J.R. Wiskerke had hij een feestbundel voor K. Schilders 20-jarig

professoraat willen maken. Door diens overlijden kon dat plan in die vorm geen doorgang vinden. Alle drie publiceerden hun aandeel zelfstandig, alle drie schrijvend over de verkiezingsleer die onder kritiek van onder meer Karl

Barth was komen liggen.¹ Schilders beste leerlingen waren geen onkritische volgers.

De zestiger jaren Zoals de jonge Kamphuis verweven was met de Vrijmaking, zo was hij ook de man die de kerkstrijd zich in de jaren zestig zag voortzetten. Ook daarin koos hij positie en gaf hij richting. De leerstoel voor het kerkrecht verleende hem gezag. Het redacteurschap van het weekblad *De Reformatie* gaf hem grote invloed. Er kwam een moment waarop hij ervan overtuigd was dat het kerkverband niet meer volgens afspraak functioneerde. De kerkenraad van Beverwijk meende de predikant te moeten gaan schorsen. De naburige kerkenraad, classis en particuliere synode steunden die schorsing niet, terwijl de kerkenraad op haar beurt de accenten van deze voorgangers meende te moeten afwijzen. In die constellatie in Noord-Holland werd toen het zogenaamde 'wegroepingskerkrecht' geboren: kerkleden onttrekken zich aan het gezag

van de kerkenraadsleden wanneer die ontrouw zijn aan hun roeping.

'Als theoloog heeft

Kamphuis op

inhoudelijke en

hartelijke wijze over

de belijdenissen

gesproken'

Consensus Als theoloog heeft Kamphuis op inhoudelijke en hartelijke wijze over de belijdenissen gesproken. Het mogen dan oude documenten zijn, het is de kerk van vandaag die met die belijdenissen haar geloof in de God van

de Schriften belijdt. De rede die op mij persoonlijk veel indruk maakte is *In dienst van de vrede. De kerkelijke consensus als dogmatische factor* (1979). De consensus of overeenstemming begint bij de Bijbelschrijvers, in dienst

van de ene Geest. Die consensus leidt tot overeenstemming in geloof dat in een belijdenis wordt uitgedrukt. De consensus van de belijdenis reflecteert dus die van de Schriften. Die overeenstemming wordt geboren in de kerk en geeft haar samenhang. En zo voedt de consensus het dogmatisch verder denken. Citaat: 'Iedere consensus [op een concreet punt waarin geschil overbrugd wordt] draagt bij aan de *samenstemming* van heel de christelijke kerk, de harmonie van de confessies, de samenstemming in belijdenis en in doxologie' (p. 77).

Deze toonzetting van belijden werd zo in de zestiger jaren niet gehoord. De dissensus, gebrek aan overeenstemming voerde de boventoon: strijd over binding aan concrete passages in de belijdenis, strijd rondom voorgangers, partijvorming rond bladen en kopstukken. Kamphuis was in die tijd minder eenzaam dan in zijn eerste Kamper jaren, want hij kreeg behalve van Lettinga steun van Trimp, Van Bruggen, en later Douma.

Terugblik Na zijn afscheid van de TU werd aan Kamphuis in een Witte-wierum-interview gevraagd of hij in terugblik anders oordeelde en of hij anders zou zijn opgetreden. Als er broederschap mag zijn met 'reformed baptists' in Engeland, kan dat dan ook niet bij verschil van inzicht rond de confessie dichtbij? Ik meen mij te herinneren dat Kamphuis op die vraag antwoordde: daar moeten anderen dan ik over oordelen.

In de vijftientig jaar van het hem geschonken emeritaat heeft hij zich niet publiek zelfkritisch uitgelaten. Zijn overlijden in 2011 roept in de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en in de Nederlands Gereformeerde Kerken botsende gevoelens wakker. Professor J. Kamphuis laat de generaties na hem materiaal en gelegenheid na om terug te zien op de gebeurtenissen van de zestiger jaren, om onderzoek naar te doen en om in historisch en theologisch opzicht recht te doen. Moge er

consensus groeien, in de zin zoals Kamphuis het in 1979 zei, bijvoorbeeld door sámen te besluiten het verleden onder ogen te zien.

Lofprijzing Het citaat hiervoor liep uit op 'de samenstemming in belijdenis en in doxologie'. Na de emeritering vloeiden geen dogmatische studies meer uit Kamphuis' pen. Ik wil mijn opvolger niet in de weg zitten, was het

argument. Hij schreef wel in drie jaar tijd een trilogie over de lofzang: *Juda's hallel*, *Het hallel van de kinderen en Een eeuwig hallel* (1993-95). In het laatste deel, gewijd aan de lofprijzingen van het

Bijbelboek Openbaring, herleest hij de dichters H. Marsman en J.C. Bloem. Verassend is hoe hij het gedicht Messalina legt naast het beeld van de hoer uit Openbaring 18. 'Dit is uw beeld, o stad!' Hier komen wonderlijke lijnen uit het leven van Jacob Kamphuis bij elkaar: hij luisterde naar stem en tegenstem in kerk en cultuur. Tot aan zijn levenseinde koos hij in te stemmen met de koren van de kerk. Tot aan het einde verdedigde hij – tegenover de zielslaap – dat de liturgie van de hemel voor het Lam bestemd is en dat lofprijzing om mensenstemmen vraagt.

Wie dankzegt voor het leven van een voorganger prijst diens Heer, ook daarvoor dat J. Kamphuis zijn leerlingen uitdaagde tot kritische sympathie – om goed van God te spreken.

¹ Zie over deze periode mijn opstel 'Huiswerk van Holwerda. Zijn invloed inzake de verkiezingsleer in kaart gebracht' in: George Harinck red., Holwerda herdacht. Bijdragen over leven en werk van Benne Holwerda (1909-1952) [ADChartasreeks 10] (Barneveld: De Vuurbaak, 2005), 234-38.

De reisleider

TEKST: KLAAS KOELWIJN EN JOOST SMIT, DESTIJD'S ALS VOORZITTER EN PROJECTLEIDER ACTIEF IN GEMEENTENPROJECT ///

'Wat een wijsheid en betrokkenheid' - zomaar een opmerking op een evaluatieformulier na het spreken van prof. J.Kamphuis. Hij was de Bijbelleraar op het Bereidheidscongres van GemeenteNproject in het jaar 2000. Stel je voor: jongeren van 21 die ademloos luisteren naar een oude professor. Er gebeurt iets op dat moment, dwars door de generaties heen.

Bij zijn sterven denken we met dankbaarheid terug aan de betrokkenheid van prof. Kamphuis bij GemeenteNproject. Voor prof. Kamphuis zelf was de ontmoeting met jongeren een verfrissende en bemoeidigende ervaring. Hij zag het als een vervulling van Psalm 51: 'Jeruzalem, ik zie een nieuw geslacht opnieuw het feest van uw bevrijding vieren.'

Levende stenen Eind jaren '90 gingen we met GemeenteNproject van start. Dit project bestond uit een boeiende mix van stevige gereformeerde ingrediënten en moderne inzichten in leiderschapstraining. De basis van GemeenteNproject was de liefde voor de kerk van Christus en de eigen verantwoordelijkheid van jongeren. Binnen GemeenteNproject werden zij uitgedaagd om als levende stenen hun plek in te nemen in de plaatselijke gemeente. Daarbij wilden we deelnemers ook laten ervaren wat het betekent om in een gereformeerde traditie te staan. Op dit punt kwam prof. Kamphuis in beeld. Wij wilden een reis maken naar de 'roots' van het gereformeerde geloof in Genève. Natuurlijk ging het daarbij

niet om de locaties op zich. De plek was de aanleiding, het leergesprek onderweg het doel. Bij prof. Kamphuis vonden we de liefde en betrokkenheid om daarover te spreken. Zo gingen we in 1998 met twintig jongeren onder zijn leiding op reis, daarin bijgestaan door Peter en Marianne Bergwerff.

Existentiële vragen Onderweg zat prof. Kamphuis voorin de bus. Hij sprak over Calvijn, maar verbond diens leven en werk voortdurend met het leven als christen in het heden. Wie is God, wat is zijn plan, wat doe je als je twijfelt, kun je God ervaren in je leven – alle existentiële vragen kwamen voorbij.

De groep ging met andere ogen ging kijken naar Calvijn en de waarde van de eigen wortels. Na bezoeken overdag aan Genève en plaatsen in Frankrijk evalueerden we 's avonds met elkaar. Hoe leren we de HEER kennen in wat we van Calvijn gehoord en gezien hebben? Wat betekent dat voor de plek die we nu krijgen in de gemeente?

Kamphuis-Award Het bijzondere was dat prof. Kamphuis de jongeren in het hart raakte. Zij kenden hem eerst

nog niet en hadden geen benul van de kerkelijke spanningen waar hij bij betrokken was geweest. Het leeftijdsverschil was ruim 50 jaar. Toch was er een klik. Later hebben we de band met prof. Kamphuis met een knipoog gekoesterd door binnen GemeenteNproject een Kamphuis-Award in te stellen: een prijs voor vernieuwende initiatieven rond de inzet van jongeren. De prijs is uitgereikt aan TijdVoorActie, een van de voorlopers van Stichting Present. Na de eerste uitreiking gaf prof. Kamphuis te kennen dat het welletjes was. Hij wilde zijn naam niet structureel verbinden aan een erekrans.

Schakel Zelf zei hij over GemeenteNproject: 'Zó vonden we elkaar: "Geslachten gaan, geslachten zullen komen: wij zijn sámen in Gods ontferming opgenomen." Daar ligt ook de basis van GemeenteNproject in het kader waarvan wij elkaar hebben ontmoet. We hebben elkaar aangesproken, naar Calvijn geluisterd, samen gezongen en gebeden en ook hartelijk gelachen met elkaar.'

Zo was prof. Kamphuis in dit project een schakel tussen generaties in het koninkrijk van God.

Geld en goed doen

TEKST: JAAP VAN DER WINDT, PREDIKANT (PKN) IN DELFGAUW, AUTEUR VAN HET BOEKJE *NIET MEER DAN EERLIJK*, (ZIE BOEKENPLANK, PAG. 140-141) EN SCHRIJVER VAN DE 40-DAGENKALENDERS VOOR TEAR ///

De financiële crisis waarin de wereld verkeert, legt een grote scheefgroei in de samenleving bloot:

alles draait om geld. De Bijbel leert ons iets anders en dus zouden christenen zich op dit punt moeten

onderscheiden. Maar dat doen zij nauwelijks. In dit artikel herinneren we elkaar eraan dat we geld

hebben om goed te doen.

Jezus vertelt een vreemde gelijkenis. Een rijke man ontslaat zijn rentmeester omdat die niet functioneert. De rentmeester denkt dan bij zichzelf: Wat moet ik nu doen? Zwaar werk kan ik niet aan, en voor bedelen schaam ik mij. En hij bedenkt een list. Hij roept schuldenaars van zijn heer bij zich en scheldt hun delen van hun schuld kwijt. Waarschijnlijk was dit de provisie, die hij gewoonlijk bovenop de schulden voor zichzelf in rekening bracht. Zo hoopt hij dat zij hem vriendelijk gezind zullen zijn als hij straks op straat staat.

Als de rijke man dit hoort, prijst hij zijn rentmeester, omdat het zo slim bedacht was. Jezus besluit de gelijkenis met de woorden: 'De kinderen van deze wereld gaan immers slimmer met elkaar om dan de kinderen van het licht. Ook Ik zeg jullie: maak vrienden met behulp van de valse mammon, opdat jullie in de eeuwige tenten worden opgenomen wanneer de mammon er niet meer is' (Luc. 16:8,9).

Vaak is geld een soort macht in ons leven, een afgod. Het hebben van geld houdt ons in de greep. Voor de rentmeester is het geld een middel dat hij gebruikt om te investeren in relaties. Een bekend ethisch beginsel in de we-

reld is die van het welbegrepen eigenbelang: je doet goed, omdat je dan ook iets goeds terug kunt verwachten. Dat brengt de rentmeester tot gulheid. Daar kunnen we wat van leren, zegt Jezus.

Daarbij hebben christenen nog een ander motivatie: wij willen gehoorzaam zijn aan God. Hij wil dat we ons geld gebruiken om goed te doen, om gul en eerlijk te zijn. Als God ons als rentmeesters ter verantwoording roept, zal zijn vraag niet zijn: hoeveel geld had je, maar: wat heb je met jouw geld gedaan?

Geldgestuurde economie

Het afgelopen jaar heeft in het teken gestaan van de kredietcrisis. Veel Europese landen hebben de schulden zo ver laten oplopen dat zij geen geld meer kunnen lenen en geen betrouwbare handelspartners meer zijn. De spilzucht van jaren heeft een monster gecreëerd. Er vallen grote klappen en draconische maatregelen zijn nodig. De waarde en betrouwbaarheid van landen worden puur bepaald vanuit financieel oogpunt. Dat Italië en Griekenland een indrukwekkende geschiedenis hebben en vol staan met

kunstschaten en monumenten, speelt geen rol, om nog maar te zwijgen van de miljoenen mensen die er wonen. De schulden crisis bepaalt alles.

Ook in ons land wordt voortdurend

gesproken over geld. Dat bepaalt onze keuzes. Noodzakelijke bezuinigingen maken dat cultuur geen prioriteit meer heeft, of dat we moeten korten op ontwikkelingssamenwerking. De zorg wordt gestuurd door wat de verzekeringen willen en kunnen betalen. De markt bepaalt de prijs die we betalen voor een product, niet de kosten die gemaakt zijn om het te produceren. Iets kan heel goedkoop zijn in de winkel terwijl

de arbeiders die het maakten ziek zijn geworden van de giftige stoffen die werden gebruikt. Andere producten zijn heel duur omdat de vraag ernaar groot is. Schade aan het milieu wordt niet als vanzelfsprekend doorberekend in de prijs van producten.

Met geld kun je ook weer geld maken. Als je geld over hebt, beleg je dat of leen je het uit tegen een zo hoog mogelijke hoge rente, zodat je rijker wordt, zonder dat je er zelf veel voor hoeft te doen.

'Als God ons ter

verantwoording

roept, zal Hij niet

vragen: hoeveel

geld had je, maar:

wat heb je ermee

gedaan?'

Armoede belemmert mensen te worden zoals zij bedoeld zijn. Het gaat gepaard met honger en met minder kansen. Armen zijn iedere dag bezig met overleven ///

Kapitaal wordt niet gebruikt voor het algemeen belang of om werkgelegenheid te creëren. Rijken willen er zelf beter van worden. Maar waarom zou je geld dat je over hebt niet gratis uitleenen zodat anderen hun leven ermee kunnen opbouwen? Waarom zou het rendement veel hoger moeten zijn dan de inflatie? Dit wordt economisch verdedigd door te stellen dat mensen nu eenmaal een financiële prikkel nodig hebben om tot prestaties te komen. Zo draait het dus in onze economie om geld en om winst, niet om waarden.

Rijkdom: een kans De Bijbel spreekt anders over geld. Als je meer dan genoeg hebt, kun je met het overige

goed doen. Jezus hekelt de rijke mens die zijn vermogen opslaat in schuren om er vooral zelf goed van te leven. De Thora verbiedt het vragen van rente aan volksgenoten (Lev. 25:35-38), een principe waarover in onze tijd wel eens meer nagedacht zou mogen worden. Jezus is duidelijk in zijn waarschuwing aan de rijke mens: let op de arme Lazarus aan de deur van jouw huis en stap niet over hem heen (Luc. 16). De Bijbel waarschuwt voor hebzucht en noemt geldzucht de wortel van alle kwaad (Luc. 12:15; 1Tim. 1:10; Kol. 3:5). De Bijbel veroordeelt niet het rijk zijn op zich. Rijk zijn geeft kansen. Je kunt mensen helpen, je kunt apostelen ondersteunen. Financiële onafhankelijk-

heid geeft je de tijd om het evangelie te verkondigen. De eerste christenen kwamen als gemeente bijeen in de huizen van rijken. Die waren er dus, ondanks dat we ook horen van gelovigen die ervoor kozen om land en huizen te verkopen en de opbrengst onder de armen te verdelen.

In dit verband vragen mensen altijd of we niet net als de rijke jongeling al ons bezit zouden moeten weggeven aan de armen. Maar dat was een bijzonder geval. Jezus zei tegen hem: 'Kom terug en volg Mij' (Luc. 18:22). In de omgeving van Jezus was geen armoede. De groep rondom Jezus had alles gemeenschappelijk en niemand kwam tekort. Daarin werd de man uitgenodigd, hij hoefde

niet te gaan bedelen. Maar hij zat te veel vast aan zijn geld om ervoor te kiezen in Jezus' nabijheid te leven. God wil geen armoede, ook niet die van ons. Armoede belemmert mensen te worden zoals zij bedoeld zijn. Het is niet alleen geen geld hebben. Het gaat gepaard met honger en met minder kansen. Armen krijgen minder medische zorg en minder opleiding. Zij zijn iedere dag bezig met overleven. Het werkt verlamdend, omdat het vaak uitzichtloos en 'erfelijk' is. God wil niet dat wij arm worden, want dan komen wij aan heel veel goede dingen niet toe, bijvoorbeeld het werken in zijn koninkrijk.

Rijkdom: een gevaar De Bijbel waarschuwt ervoor dat ook rijken het gevaar lopen dat zij aan het koninkrijk voorbij leven. Dat zie je in onze tijd overal gebeuren. In rijke landen lopen de kerken leeg. De weelde is niet de enige reden, maar het speelt zeker een rol. In een 24-uurs-maatschappij is geen tijd voor God. De koopman wint het van de dominee.

In de brieven van Paulus en Jakobus lees je hoe de verschillen tussen armen en rijken de eenheid van de gemeente bedreigen. Dat komt doordat de rijken zich gemakkelijk laten voorstaan op hun positie en vaak meer bezig zijn met geld dan met het evangelie. Daarover hebben we het weinig bij ons in de kerk, want we vinden het geen prettig thema. We spreken liever over geestelijke zaken als genade en doop dan over gerechtigheid en levensstijl. Een opvallend voorbeeld daarvan is hoe we omgaan met de tekst over het avondmaal: 'want wie eet en drinkt maar niet beseft dat het om het lichaam van de Heer gaat, roept zijn veroordeling af over zichzelf' (1 Kor. 11:29). We leggen dit vaak puur geestelijk uit. Maar Paulus spreekt over een heel duidelijke misstand in Korinte. Bij de liefdesmaaltijd eten de rijken hun buik vol en de armen gaan hongerig naar huis. Als Paulus dan spreekt over

het lichaam van de Heer, spreekt hij over de gemeente, over de eenheid die arm en rijk vormen. Maar wij vergeestelijken die tekst en spreken over zelfonderzoek en zonden, in plaats van eerlijk te delen in de wereldwijde gemeente van de Heer.

'Wij spreken over zelfonderzoek en zonden, in plaats van eerlijk te delen in de wereldwijde gemeente van de Heer'

Rijkdom: een zegen? Er zijn christenen die beweren dat rijkdom een zegen is. Kijk naar Abraham, Salomo en Job! Gelovige, gehoorzame mensen worden in de Bijbel beloofd. Zij draaien het vaak ook om: als je rijk bent, leef je blijkbaar gehoorzaam en gelovig.

Het is waar dat er in de Bijbel voorbeelden zijn van mensen die met rijkdom gezegend worden. Maar zegen is altijd bedoeld om tot een zegen te zijn. Het is vanzelfsprekend dat je anderen mee laat delen. Anders wordt de rijkdom tot een vloek. Een duidelijk voorbeeld daarvan is de gezegende Salomo die aan het eind van zijn leven van God los was. Veel rijkdom wordt verkregen door uitbuiting, roof, oneerlijke handel en afpersing. Daarvan kun je toch niet zeggen dat het een zegen van de God is! Oneerlijk verkregen rijkdom is geen zegen van God. Geld dat wordt verdiend aan slavernij, kernwapens en belastingontduiking is geen geschenk van Hem. Natuurlijk heeft God alles wat we hebben geschapen, maar dat wil niet zeggen dat we al ons bezit van Hem gekregen hebben.

Levensstandaard De huidige maatschappij denkt dus heel anders over de omgang met geld dan de Bijbel. Toch onderscheiden de meeste christenen zich op dit punt niet echt van niet-gelovigen. Ze geven iets meer aan

Mensen moeten consumeren, anders stopt de economie met groeien. Dat al dat consumeren de schepping kapot maakt, vertellen we er liever niet bij ///

goede doelen, maar verder investeren, beleggen en consumeren zij op precies dezelfde manier. De mammon heeft een grote vinger in de pap van ons denken en doen. Ook wij maken ons zorgen om de eurocrisis, de waarde van het geld, inflatie, beurskoersen, rentevoet en indexatie van pensioenen. We willen immers de levensstandaard van nu handhaven. Daarom stemmen veel christenen ermee in te bezuinigen op zorg, ontwikkelingssamenwerking en onderwijs om zo onze koopkracht op peil te houden. Investeerders uit armere landen als Brazilië, Rusland, China en de Arabische wereld worden verwelkomd om de euro te redden. Het economisch systeem is een kaartenhuis dat we overeind willen houden. Daarom moet geld rollen. Mensen moeten consumeren en als we dat niet doen, stopt de economie met groeien. Dus koop, eet, voor veel geld, want zo houd je de economie in stand. Dat al dat consumeren de schepping kapot maakt, vertellen we er liever niet bij.

Onze waarden en geld Wat is er overgebleven van de idee dat het geld maar een middel is en dat het moet draaien om de waarden van God? Laten we het dus gebruiken om die dingen te realiseren waar het volgens ons om moet gaan: gerechtigheid, zorg, armoedebestrijding, evangelisatie, milieubehoud, onderwijs. Nu gaat er geweldig veel geld zitten in terrorismebestrijding en oorlogen voeren. Zouden we niet veel meer vrede hebben bereikt als datzelfde geld was geïnvesteerd in armoedebestrijding, onderwijs en het aanleggen van wegen en dijken in diezelfde landen? We hadden ook baggeraars kunnen sturen, medici en onderwijzers, in plaats van soldaten. We hadden vrienden kunnen maken

met de onrechtvaardige mammon. Nu zadelen we komende generaties op met een geweldige schuldenlast, financieel, maar vooral ook met betrekking tot het milieu en veiligheid. Winst op de korte termijn bepaalt het denken van politici. Geld is niets, geld is een afspraak. We wisselen er goederen en diensten mee uit en de vraag daarnaar bepaalt de prijs. Maar steeds weer laten we ons meeslepen omdat geld symbool staat voor onbegrensde mogelijkheden. Maar moeten we alles willen?

Laten we ons eerst afvragen wat we echt belangrijk vinden in het leven en wat daarvoor nodig is. Laat dat ook een thema zijn in de kerk, zodat we elkaar toerusten in het maken van goede keuzes. Dan zal blijken dat we met elkaar niets tekort komen en verliest het geld zijn macht over ons. Hoe je omgaat met je geld, heeft alles te maken met het geloof. Als we het hier in de kerk niet over hebben, bewandelen we uiteindelijk met elkaar de brede weg.

Geld en geestelijk leven Uiteindelijk is de vraag: dienen we God met ons geld? Door economische belangen voorop te stellen, leven we voortdurend in concurrentie met elkaar. Als christenen zijn wij geroepen dit te doorbreken.

Niet de winst maar de mens is ons uitgangspunt. Dan is het vanzelfsprekend dat je meer betaalt voor eerlijke producten, van dichtbij en ver weg. De boer mag een dubbeltje meer krijgen voor een liter melk om het hoofd boven water te kunnen houden. We betalen werkelijk alle kosten die gemaakt worden bij het op menswaardige manier vervaardigen van kleding, en dus mag een naaister in China een eerlijk loon ontvangen waarmee zij haar gezin on-

derhoudt. We kiezen ervoor dat behoud van de schepping ons meer waard is dan een goedkoop stukje vlees op het bord. We hebben liever tien handen aan het bed in de zorg dan de nieuwste Ipad of Iphone in de hand.

Als we minder aan onszelf besteden, kunnen we meer weggeven. Die keuzes maken we met ons geld. De Heer zal ons prijzen als we zo als rentmeesters beheren wat ons is toevertrouwd, als we vrienden maken met ons geld. De economie zal misschien niet verder groeien, maar we groeien wel toe naar meer aandacht voor elkaar. En dat is goed voor ons geestelijk leven. We leven meer zoals we bedoeld zijn. We leven in vrede met alle mensen en we houden meer tijd over om te bidden.

❖ SAMENVATTING

Geld is in onze tijd de allesbepalende economische factor. Maar de Bijbel spreekt er heel anders over: geld is een middel om goed te doen. Juist in deze tijd is het van belang dat christenen daarvan doordrongen zijn en vanuit die grondhouding leren leven. Een sobere levenshouding stelt hen in staat om anderen in hun rijkdom te laten delen en om een verantwoord bestedingspatroon te ontwikkelen, waarin zorg voor de zwakkeren en voor de schepping de belangrijkste drijfveren zijn.

Bezin en begin

Diaconaal kerk zijn in tijden van crisis

TEKST: DERK JAN POEL, DIACONAAL STEUNPUNT GEREFORMEERDE KERKEN /// FOTO: FROUCKJE VAN DER WAL

Als er één woord is dat overvloedig wordt gebruikt de laatste jaren, dan is het wel het woord crisis.

Er gaat bijna geen journaal voorbij en er wordt geen krant gedrukt zonder een bericht over de crisis.

Bedoeld wordt dan dat het economisch slechter gaat dan voorheen. Dat geldt voor bedrijven en regeringen, maar ook de individuele burger voelt het in de portemonnee. Iedereen moet de broekriem aanhalen, wordt er gezegd.

Over het algemeen geven diakenen aan dat ze intern nog weinig tot niets van de crisis merken ///

Wat merken we daar als kerken van? Hebben de diaconieën het drukker dan voor de crisis? Zien we de gevolgen van de crisis in de kerk en erbuiten? En welke taak of welke kans ligt hier eigenlijk voor onze kerken, zeker nu de overheid zich steeds meer terugtrekt? Daarover gaat deze bijdrage.

Barmhartigheid Uit het recent gepubliceerde armoedesignaal¹ blijkt dat

steeds meer Nederlanders in de problemen komen. Deze mensen wonen vaak dicht bij ons. Het zijn letterlijk onze nabije naasten. Ds. Gert Hutten, predikant van de GKv te Arnhem, vertelde op de onlangs gehouden diakendag bijvoorbeeld dat er in Arnhem alleen al meer dan 15.000 mensen zijn die onder de armoede grens leven!

De mensen die het hoofd niet meer boven water kunnen houden, dreigen structureel afhankelijk te worden van

de barmhartigheid van anderen. Dat betreft vooral de zwakste groepen van Nederland. En steeds vaker gaat het dan om heel gewone zaken die nodig zijn om te overleven: hulp bij wonen, eten, kleden, zorg, opvang en schulden. In hoeverre raakt dit ons als kerken intern? Het verlies van een baan, problematische schulden, de bezuinigingen van het kabinet: ook mensen in onze gemeenten kunnen daarmee te maken krijgen. Er leven zorgen bij mensen die aangewezen zijn op een persoonsgebonden budget en is er toenemende onzekerheid over het behoud van een baan. Een heel enkele keer hoor ik op het Diaconaal Steunpunt van een diaconie dat de gevolgen van de crisis echt merkbaar zijn. Een enkele kerk kan de begroting niet rond krijgen. Maar over het algemeen geven diakenen aan dat ze intern nog weinig tot niets van de crisis merken. De zwakken in de samenleving, die het meest getroffen worden door de crisis, zijn doorgaans niet de kerkmensen.

Cijfers en feiten In de afgelopen maanden heeft Steunpunt Kerkenwerk

het onderzoek Cijfers en feiten laten uitvoeren over de jaren 2009 en 2010. Het Diaconaal Steunpunt lifte daarin mee. Diaconieën hebben hun financiële gegevens aangeleverd. Er zijn een paar opvallende lijnen te bespeuren:

- een flink aantal diaconieën heeft nog steeds heel grote reserves;
- in 2009 en 2010 waren er nog steeds diaconieën die de reserves wisten te vergroten;
- daarnaast zijn er ook diaconieën die behoorlijk interen op hun reserves;
- de directe financiële steunverlening is vrijwel alleen intern gericht;
- een enkele diaconie verstrekt directe financiële steun aan niet-gemeenteleden.

Met name dit laatste punt vind ik interessant. Want als het inderdaad zo is dat veel van de mensen die hard getroffen worden niet in onze kerken zitten, en wij weinig tot geen steun verlenen aan mensen buiten de eigen gemeenten, dan kan de crisis dus nog vrij geruisloos aan ons voorbij gaan. Wel is het zaak dat diaconieën alert zijn op eventuele verborgen financiële nood in de gemeente, want mensen lopen daar vaak niet mee te koop.

Verantwoordelijkheid Van oudsher heeft de kerk zich verantwoordelijk weten voor hulp aan mensen in sociale en maatschappelijke knelsituaties, binnen de gemeente en daarbuiten, dichtbij en ver weg. In het diaconaat gaat het dan concreet om 'het voorkómen, opheffen, verminderen dan wel mee uithouden van lijden en maatschappelijke nood'². Dit alles met het evangelie als bron en als norm, want Gods genade

verandert mensen en zet hen in beweging. Zo wordt vanuit de gemeente in de samenleving duidelijk wat het betekent om echte barmhartigheid en gerechtigheid te ervaren.

In de vorige eeuw heeft de overheid een groot deel van deze taak op zich genomen. Met gemende gevoelens werd er tegen die ontwikkeling aangekeken. Trad de overheid niet in het domein van de kerk? De angst was dat door de oprukkende verzorgingsstaat het diakenambt steeds meer zou uithollen. Tegelijk heeft de overheid ook de taak op te komen voor de zwakkeren in de samenleving en hen te beschermen. Voor de diakenen was het reden om zich te heroriënteren op hun taak. Ze hebben zich daarbij geconcentreerd op de onderlinge gemeenschap en het werelddiaconaat.

Inmiddels maken we de omgekeerde beweging mee. De overheid trekt zich terug uit het publieke leven. Nu komt deze oude en belangrijke taak weer terug bij de kerken. Wij als kerken behoren ons in te zetten voor de zwakkeren in onze samenleving; niet om de taak van de overheid over te nemen, niet om onze relevantie als kerken te bewijzen.

Ook niet als lokmiddel om mensen in de kerk te krijgen. We doen het omdat we onze naaste liefhebben, omdat hij of zij waardevol is, geschapen naar het beeld van God.

Woord en daad Deze diaconale essentie van de gemeente moeten we heel serieus nemen. De kerk is geroepen om Gods evangelie te verkondigen in woord én daad. Hoe kunnen we onze dienende en Zichzelf gevende Koning overtuigender presenteren dan door een dienende en zichzelf gevende kerk te zijn? En wat hebben we daarvoor over? Het evangelie van Gods barmhartigheid vraagt echt meer van ons dan een keertje 'iets diaconaa's doen'. In een tijd waarin de kerk sterk aan geloofwaardigheid heeft ingeboet en waar mensen mooie woorden niet meer geloven, is het nodig dat we meer doen dan het gewone. Praktisch christen-zijn en praktisch kerk-zijn vraagt van de gemeente inzet, tijd, energie en geld. Dat is wat anders dan alle problemen direct oplossen. Het betekent vooral dat we net zoals Jezus dat deed, ruimhartig barmhartigheid en liefde uitdelen, zelfs aan hen die dat het minst verdienen.

Tim Keller werpt de vraag op³ hoe het kan dat onze maatschappelijke betrokkenheid vaak weinig tot geen invloed heeft op ons eigen bestedingspatroon en ons eigen leven. Diaconaat is immers ook mee-lijden met die ander, iets van zijn last gaan ervaren door er in te delen. Dat is een ongemakkelijke vraag, zeker voor onze westerse cultuur. Tegelijk is het een vraag waar diakenen rustig op huisbezoek mee aan kunnen komen. Bezin je als kerk dus opnieuw op je diaconale roeping

In Nederland leeft bijna een miljoen mensen in armoede. Om precies te zijn 971.000 personen in 453.000 huishoudens. En er is sprake van een sterke toename! Dat geldt zeker voor specifieke groepen als kinderen, zelfstandigen en AOW'ers. Circa 108.000 minderjarige kinderen krijgen minder dan één warme maaltijd per twee dagen! Zo'n 60.000 personen die in armoede leven, eten deels van een voedselpakket dat door een van de 120 voedselbanken in Nederland is uitgereikt.

Bron: www.voedselbank.nl

voor de samenleving. En begin dan gewoon in het besef dat het je ook wat mag kosten.

Beginnen Om onze diaconale taak als kerken ook naar buiten toe uit te kunnen voeren, is het belangrijk dat we zien wat er om ons heen gebeurt in de levens van mensen. Armoede achter de voordeur speelt zich af bij ons in de straat. Steeds meer mensen kunnen zich niet meer verwarmen en niet elke dag een warme maaltijd eten. Ze worden sociaal buitengesloten – mensen bij ons in de buurt. Kennen wij hen? Tijdens de diakenendag in 2010 werd een filmpje getoond over armoede achter de voordeur⁴. Diakenen waren geschokt door wat ze zagen: gebeurt dit bij ons in de straat?

Het is niet moeilijk om aan deze burens voorbij te leven. Armoede is dan een kwestie van onpersoonlijke statistieken. Maar onze naaste wordt niet pas onze naaste als we niet meer om hem of haar heen kunnen. Christus vraagt van ons dat we hem opzoeken, met een proactieve liefde.

Door op de hoogte te blijven van de informatie over de bezuinigingsplannen⁵ kunnen we inschatten welke mensen in onze samenleving het hierdoor moeilijker krijgen. Diakenen: vergroot de alertheid onder kerkleden en moedig hen aan signalen van binnen en buiten de kerk aan de diaconie door te geven. Stimuleer hun inzet als vrijwilliger voor organisaties en belangenverenigingen voor kwetsbare groepen en onderhoud als diaconie contacten met bijvoorbeeld de voedselbank en buurtcentra. Ook dan signaleer je tijdig waar je dienstbaar kunt zijn.

Samen werken Als diaconieën hun taak ook buiten de kerk op zich nemen,

zijn er wel heldere criteria nodig over wanneer je als diaconie financieel bijdraagt of vrijwilligers werft. De problemen waar mensen mee worstelen zijn vaak groot, zo groot dat ook een diaconie vrij machteloos staat. Ondanks die beperkingen is het altijd van essentieel belang om naast mensen te gaan staan. Hen helpen hun zaken op een rijtje te krijgen, assistentie verlenen bij het invullen van formulieren, zorgen dat mensen de overheidsvoorzieningen krijgen waar ze recht op hebben: ook dat is hulp, net als het doorverwijzen naar professionele of andere vormen van hulpverlening.

Ook zijn de problemen die op de samenleving afkomen te groot om als plaatselijke gemeente alleen op te pakken. Bundel daarom de krachten van lokale diaconieën en werk samen in een diaconaal platform. Samen sta je sterker, zie je meer en weet je meer. Vanuit zo'n platform kun je in samenwerking met belangenorganisaties, cliëntenraden, en maatschappelijke organisaties meedelen over het lokale sociale beleid en daarover met de lokale beleidsmakers in gesprek⁶. In zo'n samenwerkingsplatform kun je ook gemakkelijker voorkomen dat mensen misbruik maken van hulp en gaan 'winkelen' bij de verschillende kerken. Werk zo mogelijk dus met één hulpkloket vanuit het platform.

Present Er zijn veel mensen, vaak in onze directe omgeving, die door de crisis

worden getroffen. Daar liggen grote uitdagingen maar ook kansen. Tegelijk hoeft het niet altijd zo ingewikkeld te zijn. Uit een onderzoek in de prachtwijk Klarendal in Arnhem bleek dat mensen die het moeilijk hadden vooral ook behoefte hebben aan een gesprek en aan een luisterend oor. Mensen willen gezien en serieus genomen worden. Er zijn voor de ander begint ermee dat we daar bewust tijd voor maken. Een voorbeeld van hoe dat in de praktijk kan werken komt weer van ds. Hutten. In de gemeente van Arnhem hebben ze elke maand één sabbatsweek waarin er geen intern kerkelijke activiteiten zijn gepland, maar waarin gemeenteleden worden gestimuleerd om er te zijn in en voor de buurt. Zo simpel kan het zijn.

Laten we de crisis aangrijpen om weer echt kerk te zijn: present in woord én in daad.

1 <http://diaconaalsteunpunt.nl/nieuws/een-duidelijk-armoedesignaal/877/>

2 Hub Crijns e.a. (red.), *Barmhartigheid en gerechtigheid. Handboek diaconiewetenschap*. Kampen (Kok), 2005. Pag. 13.

3 Tim Keller, *Ruim baan voor gerechtigheid*. Franeker (Van Wijnen), 2011.

4 <http://diaconaalsteunpunt.nl/informatie/cdc2010-armoede/10728/>

5 Zie voor een overzicht van de bezuinigingen <http://www.kerkinactie.nl/site/uploadedDocs/Overzichtstapelingvanbezuinigingen2011enverder.pdf>

6 Zie hiervoor de informatie over de WMO op www.diaconaalsteunpunt.nl

✚ SAMENVATTING

Gaat de economische crisis aan de kerken voorbij? Oppervlakkig gezien wel, want getalsmatig lijken er maar weinig kerkleden direct de gevolgen ervan te ondervinden. Maar schijn bedriegt: er kan binnen de gemeente verborgen nood zijn, maar daarnaast heeft de kerk ook een taak naar buiten toe. Daar neemt de nood toe. Daar ligt een taak voor de kerken. Het is nodig om ons als kerken te bezinnen op die taak en haar ter hand te nemen.

Schuld en vertrouwen

TEKST: CAROLA SCHOUTEN, TWEDE KAMERLID VOOR DE CHRISTENUNIE ///

Het zouden zomaar twee thema's kunnen zijn in een goed gereformeerde preek: te veel schuld en te weinig vertrouwen. Maar ze zijn ook van toepassing op een aards fenomeen dat zich nu voordoet: de eurocrisis. Al bijna twee jaar is Europa in de ban van de malaise rondom de gezamenlijke munt. Het begon met een biecht van Griekenland dat het jarenlang gesjoemeld had met de cijfers. Inmiddels is het uitgegroeid tot een crisis die de fundamentele problemen in verschillende eurolanden feilloos heeft blootgelegd. Vrijwel alle landen die deel uitmaken van de eurozone hebben de afgelopen tien jaar te veel schuld opgebouwd. Verblind door het optimisme van een alsmaar groeiende economie werd er massaal 'op de pof' geleefd. De uitgaven stonden niet in verhouding tot de inkomsten. Dit werd in de hand gewerkt doordat geld haast gratis geleend kon worden. Het kon niet op. Althans, zo leek het. Tot twee jaar geleden. Opeens werd duidelijk dat het economische vooruitgangsgeloof eindig was. Het vertrouwen was

weg. Landen, banken en andere financiële instellingen betalen nu letterlijk een hoge prijs voor het onderlinge wantrouwen. Een conclusie met grote gevolgen. Forse bezuinigingen moeten de boel weer op orde brengen. Ingrijpende maatregelen zetten het leven van Grieken en Italianen op de kop. En voor Nederland zijn de vooruitzichten ook niet florissant. In alle discussies staat de vraag centraal hoe we de eurocrisis nu moeten aanpakken. Technische oplossingen als noodfondsen, automatische sancties en begrotingsdiscipline moeten de euro reddend. Voor de korte termijn is dit begrijpelijk. Maar voor een wezenlijke oplossing moeten we durven benoemen wat er fundamenteel mis is met ons economisch systeem. En dan blijft het niet bij deze technische vragen. Dan komt het aan op reflectie en verootmoediging. Niet alleen door de Grieken, maar ook door de Nederlanders. Waar economische structuren ons gegeven zijn als middel om met elkaar samen te leven, zijn ze verworden tot doel: snel geld 'maken', een comfortabel

leven leiden, desnoods ten koste van de schepping en onze medemens. Gevaren waar in de Bijbel al op gewezen werd. De mens is in dit opzicht hardleers. De verleidingen van 2000 jaar geleden zijn gelijk aan die van nu. Hebzucht en overmoed zijn vernietigende krachten. En elk economisch systeem dat deze zaken stimuleert, zal op enig moment vastlopen. Er is dan ook pas ruimte voor een werkelijke oplossing als we de hebzucht en overmoed zelf aan de kaak stellen.

Te veel schuld en te weinig vertrouwen typeren de eurocrisis, maar ook de mens. In dat opzicht bevat een goed gereformeerde preek veel waarheden. Gelukkig eindigt die vaak met een groter perspectief: de zekerheid van verlossing en hoop. De gevolgen van de eurocrisis zullen we nog lang voelen, er zullen nog veel moeilijke beslissingen moeten volgen. Maar ons houvast is de hoop in Jezus. Ook in 2012.

WWW.DEREFORMATIE.NL

Op de website van De Reformatie kunt u reageren op de inhoud van een nummer en reacties van andere lezers lezen. Het thema van dit nummer is omgaan met geld en de taak van de kerk in tijden van crisis. De stelling waarop u kunt reageren luidt:

Dit zijn, onder voorbehoud, de thema's van de eerste nummers van het nieuwe jaar:

- 13 jan.: Jong en oud in de kerk;
- 27 jan.: Gereformeerd en charismatisch;
- 10 febr.: Zonde en rechtvaardiging.

De economische crisis is een kans voor de kerken om echt kerk te zijn.

De redactie stelt het heel erg op prijs als u meedenkt over de inhoud van De Reformatie. Vragen en opmerkingen bij de ingeplande thema's kunt u tot een maand voor verschijnen sturen naar redactie@dereformatie.nl. Ook suggesties voor nieuwe thema's blijven welkom.

TEKST: PIETER SCHELLING, EMERITUSPREDIKANT VAN DE GEREFORMEERDE KERK TE 'S-HERTOGENBOSCH ///

Stad met toekomst

ONZE STAD IS IMMERS NIET BLIJVEND, WIJ KIJKEN JUIST VERLANGEND UIT NAAR DE STAD DIE KOMT.

Hebreeën 13:14

We moeten, zo gezegd, alweer het jaar uit, al was het voor ons gevoel nog maar net begonnen – ‘wij vliegen heen’, zei Mozes al (Ps. 90:10). Och, wat zou hij gezegd hebben als hij gehoord had dat wij zelfs ‘onze stad’ uit moeten?

Hebben wij die dan? Kaïn had een stad, en hij noemde hem nota bene naar zijn zoon Henoch (Gen. 4:17). Maar zou je in zo’n stad willen wonen, waar ze ‘kracht van paarden en macht van mensen’ verheerlijken (Ps. 147:4 berijmd)? Toen God weer echt wilde laten zien dat ‘alleen in *zijn* spoor leven *leven*’ is (Ps. 119:14 berijmd), haalde Hij onze vader in het geloof, Abram, weg uit zo’n stad, uit Ur (Gen. 11:31; 12:1). Maar dan wel zo dat Hij hem een stad met fundamenten in het vooruitzicht stelde (Hebr. 11:10,16).

Die stad kwam er voor Abrahams nageslacht: Jeruzalem met de Sionsberg – een stad om psalmen van te zingen (bijv. 46, 48, 87, 122), een stad om zelfs ‘onze moeder’ te noemen (Gal. 4:26). Maar dan moet je er wel iets bij zeggen, vindt Paulus: mits ze ‘hemels’ is. Bij David en Salomo leek het erop, straks zal ze het echt zijn: hemels (Op. 21:2). Maar ‘het huidige Jeruzalem’, zegt Paulus, leeft met haar kinderen in slavernij!

Uit die stad moeten de eerste, Joodse lezers van onze tekst weg. Want hun Jeruzalem is de stad geworden die de profeten doodde (Matt. 23:37) en Vaders eigen Zoon op het diepst vernederde. Ze was een nieuw Ur geworden, een nieuw Henoeh, waar bovendien ‘vreemdsoortige leerstellingen’ verkondigd werden: terugkeer naar de oude wetsregels, die afleiden van het leven uit de genade (vs. 9). Genade? In die stad? Nee, buiten de poort! Waar op een kale kalkrots die genade voor ons werd verdiend door een uniek offer, in liefde gebracht door de Zoon van God in zijn diepste vernedering. Daar moeten we zijn om leven te ontvangen en vrede.

Maar dan moeten we dus wel achter Hem aan en delen in zijn vernedering: onze eigen ‘via dolorosa’, de eeuwen door. Als het moet, je laten wegglijken uit de stad van kracht en macht, en daar ook zelf niet willen blijven (zie 1 Petr. 4:3,4). Die stad heeft immers geen toekomst? ‘Immers’ zegt de NBV – dat weten jullie toch? Niet de stad van de wereld heeft toekomst, ook een nieuw ‘huidig Jeruzalem’ niet! Toekomst heeft de ‘hemelse’ stad, waarin we nu al ‘geestelijk’ mogen wonen: moeder! En waarnaar we met verlangen uitzien. Jaar uit, jaar in.
Kop op, reisgenoten!

*Buiten de poort werd op een kale kalkrots
die genade voor ons verdiend. Daar moeten we
zijn om **leven** te ontvangen en **vrede**.*

Het gaat om God

TEKST: BRAM BEUTE, PARTTIME PREDIKANT TE NUNSPEET, ADVISEUR BIJ DE VERRE NAASTEN EN REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Waarom zou je bidden? Verandert er daardoor echt iets? Er zijn heel wat verhalen van bijzondere gebedsverhoring, maar misschien nog wel meer van gebeden die geen verandering brachten.

Er zijn niet alleen verhalen, er zijn ook onderzoeken gedaan naar de effecten van bidden, bijvoorbeeld naar het effect van bidden op 'koningen en gezagsdragers'. Voor hen wordt immers naar de opdracht van Paulus (1 Tim. 2:2) door christenen veel gebeden. Uit onderzoek blijkt niet dat gebed hun levens beter maakt dan die van mensen voor wie minder wordt gebeden. Dezelfde soort onderzoeken zijn gedaan naar gebedsgenezing. Meestal kunnen de onderzoekers niet of nauwelijks een lichamelijk effect aantonen. Het blijft bij effecten op de psychische gesteldheid van mensen.

Uitzonderingen Met wetenschappelijk onderzoek blijkt je niet te kunnen aantonen dat bidden naast mogelijk een psychisch effect, ook andere positieve effecten heeft.

Eigenlijk is dat ook niet zo verbazingwekkend. Bidden is niet allereerst bedoeld om God over te halen iets te doen wat Hij niet wilde doen. In de Bijbel staan een paar bijzondere verhalen waarin mensen God op andere gedachten weten te brengen. Denk aan Mozes die voor Israël bidt na de zonde met het gouden kalf. Of aan Hizkia die na gebed langer mocht leven. Dat zijn echter uitzonderlijke situaties en kennelijk daarom ook in de Bijbel genoteerd. Ze zijn niet de regel.

Volgens Jezus is de regel, dat je hemelse Vader allang weet wat je nodig hebt vóór je het Hem vraagt. Je moet dus niet heel veel tijd uittrekken om te bidden omdat God dan wel zal luisteren. Dat is heidens gedrag. Denk aan het de Baälpriesters op de Karmel. Ze hopen van Baäl antwoord te krijgen en spannen zich tot het uiterste in. Ze roepen, ze dansen en springen en ze verwonden zichzelf om Baäl maar te laten antwoorden. Dat hebben kinderen van de hemelse God niet nodig.

Verlangens Als Jezus in Matteüs 6 gebedsonderwijs geeft, maakt Hij duidelijk dat het eerste doel van bidden niet is Gods aandacht te trekken of Hem van gedachten te doen veranderen. Het is andersom. Het eerste doel van bidden is de aandacht van de bidder naar God te trekken.

Iedereen wordt gedreven door allerlei verlangens en belangen: naar veiligheid en liefde, naar macht en rijkdom, naar allerlei genot. Vanuit die verlangens en belangen zou je ook kunnen bidden: geef me vrienden, genees mijn kanker, zorg dat ik eten voor mijn kinderen heb, laat mijn plannen slagen, zegen mijn werk, mijn investeringen, geef ons een leuke en prettige vakantie. Dat soort gebeden bidden mensen over de hele wereld tot allerlei goden en machten.

Bidden christenen niet precies hetzelfde, maar dan tot de ware God? Volgens Jezus gaat het onderscheid tussen 'heidene' en zijn leerlingen veel verder dan dat. Hun hele manier van bidden is anders, de inhoud van hun gebed is anders. Hun hemelse Vader weet namelijk allang wat ze nodig hebben. Hun gebeden zijn geen verwoording van hun verlangens, maar gaan in tegen de verlangens die ze van nature hebben.

Onze Vader Jezus zegt dat zijn leerlingen als volgt moeten bidden: *Onze Vader die in de hemel bent.* God is onze Vader, Hij kent ons beter dan wie ook, houdt meer van ons dan wie ook. Tegelijk is Hij ook de Vader in de hemel. Hij is beter dan onze aardse vaders. Hij is ook echt anders dan onze aardse vaders. Hij heeft niet ons aardse perspectief. Hij heeft een hemels perspectief. Bidden tot die God verandert jouw perspectief ook. *Laat uw naam geheiligd worden.* Van mezelf ben ik eerder bezig met mijn eigen naam, mijn populariteit. Hoe kijken de mensen naar mij? Wat vinden ze van mij. Maar Vader, daar wil ik niet mee bezig zijn, ik wil dat uw naam geheiligd wordt. *Laat uw koninkrijk komen.* Vader, ik heb allerlei plannen, er zijn allerlei dingen die ik zou willen hebben. Er zijn allerlei zaken die ik tot stand wil brengen. Maar, Heer, het gaat helemaal niet om mijn koninkrijk. Mijn koninkrijk, mijn plan-

Als je na het bidden je
ogen weer opendoet, heb
je een heel nieuwe blik
op de wereld gekregen'

nen zullen nooit echte vrede brengen, dat zal alleen kunnen komen van uw koninkrijk. Uw koninkrijk is een koninkrijk in verdrukking, een dwaas koninkrijk – klein en onaanzienlijk als een mosterdzaadje. Maar laat het komen Heer.

Laat uw wil geschieden. Vader, er zijn zoveel dingen die ik wil en die de mensen om me heen willen, maar alleen uw wil is goed. Laat die daarom maar gebeuren, hier net zoals in de hemel.

Praktisch en concreet Heeft de inhoud van dit gebed nog wel te maken met het gewone leven? Het lijkt tenslotte allemaal zo verheven: Gods naam, zijn koninkrijk, zijn wil.

Ik denk dat het juist over het gewone leven gaat waarin deze gebeden verhoord worden. Gods naam wordt geheiligd

door hoe ik vandaag mijn werk doe, door hoe ik anderen behandel. Gods naam wordt geëerd als mensen zeggen dat ze geloven in God moeilijk vinden, maar zich er wel toe aangetrokken voelen door de manier waarop christenen leven. Góð laat zijn koninkrijk komen, maar ik kan laten zien dat ik al in het besef van dat koninkrijk leef, bijvoorbeeld doordat er voor mij geen belangrijke en onbelangrijke mensen zijn en doordat ik niet mijn eigen koninkrijk bouw. Gods wil kan ook uitgevoerd worden in mijn leven als ik leer houden van mijn naaste als van mijzelf.

Het Onze Vader is een buitengewoon praktisch en concreet gebed. Het maakt de wereld anders. Niet allereerst doordat God ingrijpt in de loop van de gebeurtenissen, maar doordat bidden,

het contact met God, de richting van het leven van de bidder verandert: niet gericht op zichzelf en zijn verlangens, maar op Gods koninkrijk en zijn gerechtigheid. Wie zich daarop richt, krijgt al het andere ook wel. Je doet bij het bidden niet voor niets je ogen dicht; als je ze daarna weer open doet, heb je een heel nieuwe blik op de wereld gekregen.

Belangrijk Dat blijkt ook wel uit de rest van het onze Vader. Wie zich richt op Gods naam, koninkrijk en wil, kan daarna bidden om 'brood voor deze dag'. Je hebt misschien allerlei materiële verlangens en behoeften. Een huis, een hypotheek, een goede opleiding voor je kinderen, mooie kleren, een auto, enzovoort. Jezus brengt het terug tot 'het brood voor deze dag', proviand voor mensen die onderweg zijn naar Gods koninkrijk. Dit telkens te bidden leert me een les: God zorgt elke dag. Laat ik me geen zorgen maken om allerlei dingen, want dat is volgens Jezus iets voor heidenen.

Ook bij het volgende: *vergeef ons onze schulden zoals ook wij hebben vergeven wie ons iets schuldig was*, word je als bidder in beweging gezet. Je bent een vergeven mens en daarom kun je ook anderen gaan vergeven.

De laatste bede laat je tenslotte wéér afzien van je eigen verlangens. Het is zelfs zo dat je je realiseert dat die verlangens een gevaarlijke kant kunnen hebben: *En breng ons niet in beproeving, maar red ons uit de greep van het kwaad*.

Bidden is de belangrijkste activiteit van een christen. Niet omdat God anders vergeet voor deze wereld te zorgen, maar vooral omdat de bidder anders vergeet dat God bezig is met de wereld en met hemzelf.

Lezen, praten én doen

TEKST: HELEEN SYTSMA - VAN LOO, EINDREDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Het thema geld en goed is typisch zo'n onderwerp waar je lang en breed over kunt praten met elkaar in de trant van: 'Eigenlijk zouden we meer dit moeten doen, eigenlijk zou het zo moeten zijn' – enzovoort.

Een deel van onderstaande boeken helpt bij de bezinning op het onderwerp, maar andere boeken slaan de brug naar de praktijk: van het 'eigenlijk' naar het echte doen.

Jaap van der Windt, auteur van het thema-artikel *Geld en goed doen*, doet in zijn boek *Niet meer dan eerlijk* beide. Het boek bestaat uit drie delen. Na een verkenning van de grondlijnen van het onderwerp eerlijkheid en gerechtigheid volgt een Bijbels dagboek voor 30 dagen. Het derde deel past de Bijbelse principes toe. Mooi vind ik hoe Van der Windt bij zijn Bijbelse pleidooi voor een sober leven ruimte vraagt voor het begrip 'aandacht': wees je bewust van wat je hebt gekregen, ook van de gewone dingen als eten en drinken, en dank ervoor. Ga zorgvuldig om met je spullen en dank ze niet te snel weer af. Besteed tijd en aandacht aan de mensen om je heen. Zo wordt het onderwerp in een breder perspectief geplaatst en dat komt heel ontspannen over.

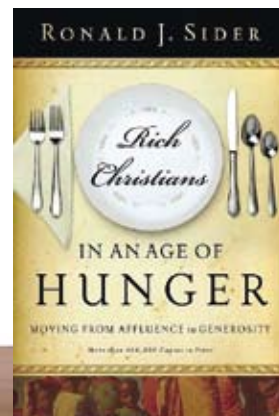
Engels Een toonaangevend Engelstalig boek mag in dit rijtje niet ontbreken. *Rich Christians in an age of hunger* van Ronald J. Sider verscheen voor het eerst in 1978. In 2005 verscheen een vijfde, geheel herziene en geactualiseerde versie. Dat was nodig, omdat er veel cijfermateriaal in het boek is verwerkt, dat na bijna dertig jaar natuurlijk verouderd

was. Siders uitgangspunt is: christenen die meer dan genoeg middelen tot hun beschikking hebben – het overgrote deel van de christenen in de Westerse wereld dus – zouden zich ervoor moeten inspannen om sober en eenvoudig te leven, zodat ze ruimhartig kunnen uitdelen aan hen die minder hebben. Het boek bestaat uit vier delen. Deel 1 presenteert vooral cijfermateriaal over de verdeling van de welvaart in de wereld, door Sider van commentaar voorzien. Deel 2 tekent Bijbelse grondlijnen, deel 3 gaat in op de oorzaken van armoede en onrecht en deel 4 gaat richting een antwoord met praktische richtlijnen.

De eerste editie van het boek, uit 1978, is door uitgeverij Gideon in het Nederlands vertaald. De nieuwe versie verdient die aandacht ook.

Afgod geld Ook uit het Engelse taalgebied maar de laatste jaren in hoog tempo in het Nederlands vertaald zijn de boeken van Tim Keller, predikant in New York. Geen van de boeken die zijn verschenen gaat in zijn geheel over geld en geldbesteding, maar met name *Ruim baan voor gerechtigheid* en *Namaakgoden* verdienen in verband met dat onderwerp toch wel aandacht. Ik beperk me hier tot *Namaakgoden*.

De ondertitel van het boek is: de lege beloften van geld, seks en macht, en de enige werkelijke hoop. Hoofdstuk drie gaat uitgebreid in op hoe hebzucht de wereld in haar greep heeft en hoe dat geleid heeft tot excessief leengedrag. Al honderd jaar geleden voorspelde de filosoof Nietzsche dat geld in de westerse wereld wel eens afgod nummer één zou

kunnen worden. Keller gaat in op de verhouding tussen genade en geld. Als je leert zien wat het betekent dat Jezus er alles voor over had om jou tot zijn eigenom te maken, dan wordt Hij je hoogste goed.

Carrière Omdat een betaalde baan nou eenmaal per definitie geld oplevert, bevat ook het boek *Carrière met God* van Ken Costa een hoofdstuk 'Hoe om te gaan met geld?' Costa is topbankier bij een grote Londense handelsbank én voorzitter van Alpha International, op zich al een hele interessante combinatie. In de inleiding vertelt hij over zijn eigen zoektocht naar zingeving in zijn werk. Hij noemt liefde de grootste erfenis van het geloof en het verloren juweel in de hedendaagse bedrijven. In het hoofdstuk over omgaan met geld (hoofdstuk 7) geeft hij na een korte ethische beschouwing hele praktische aanwijzingen voor geven aan de hand van vier vragen: aan wie geef je, hoe geef je, wanneer geef je en wat geef je?

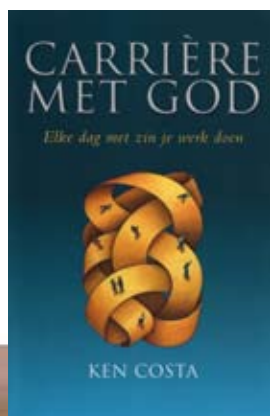
Bij Uitgeverij Boekencentrum verscheen in 2009 *Gelukkig met minder geld*. Het is een bundeling van bijdragen op drie terreinen: bezinning in het deel 'Eenvoudig om over na te denken', praktische voorbeelden en tips in 'Eenvoudig leven:

de praktijk', en interviews met nog véél meer praktische besparingstips in deel drie, 'Drie portretten van consuminderers'. De bijdrage van Anselm Grün, die op de cover van het boek als eerste auteur wordt genoemd, beperkt zich tot een kort interview van maar net iets meer dan twee ruim opgemaakte pagina's. Johan Graafland, hoogleraar economie en ethiek aan de Universiteit van Tilburg, schrijft over Calvijn en leefregels bij de kredietcrisis, een artikel dat eerder in Radix heeft gestaan. Het derde deel van het boekje schiet soms behoorlijk door. Tussen de vele bekende en minder bekende bespaartips staan soms ook wat bizarre, zoals zelf haargel maken die vervolgens niet lang houdbaar blijkt te zijn. Besparen kan ook een doel op zich worden, waarmee je je doel weer voorbij schiet.

Levensstijl Time to turn is een beweging van jongeren die vanuit hun geloof willen kiezen voor een rechtvaardige en duurzame levensstijl. Eerder is in deze rubriek het indrukwekkende en bewust bijzonder ongemakkelijke boek van Shane Claiborne al eens genoemd: *Hoe Jezus de wereld op zijn kop zet (en mijn wereld ook)*. In dezelfde reeks verscheen als eerste boek *L van levensstijl. ABC van rechtvaardig en duurzaam leven*. Bij elke letter van

het alfabet is een onderwerp gezocht dat met sober leven te maken heeft. Na een bespreking van een pagina of drie, vier, volgt een lijstje met actiepunten. Van lezen, overdenken en praten naar doen dus! De F van financiën gaat specifiek over geld en geldbesteding, maar het onderwerp komt in veel meer hoofdstukken ter sprake. Spannend is natuurlijk of het ook lukt om iets bij de letter Q onder te brengen. Dat is een heel leuk hoofdstuk geworden onder de titel Quasi, een waarschuwing tegen bedrijven en winkels die geld ruiken in de lobby voor ecologische en biologische producten en dus vanuit verkeerde motieven hun werkwijze of assortiment aanpassen.

- Jaap van der Windt, *Niet meer dan eerlijk. Bijbels pleidooi voor een sober leven*. Zoetermeer (Boekencentrum), 2009. 168 pagina's, € 13,90.
- Ronald J. Sider, *Rich Christians in an age of hunger. Moving from affluence to generosity*. Nashville (Thomas Nelson publishers), 2005. Vijfde, geheel herziene uitgave. 364 pagina's, € 15,99. Te bestellen via www.bol.com.
- Tim Keller, *Namaakgoden, de lege beloften van geld, seks en macht, en de enige werkelijke hoop*. Franeker (Van Wijnen), 2010. 184 pagina's, € 16,90.
- Ken Costa, *Carrière met God. Elke dag met zin je werk doen*. CBMC/ Alpha-cursus Nederland, 2008. 160 pagina's, € 16,95.
- Anselm Grün e.a., *Gelukkig met minder geld*. Zoetermeer (Boekencentrum), 2009. 116 pagina's, € 10,-.
- Ruth Valerio, *L van levensstijl. ABC van rechtvaardig en duurzaam leven*. Amsterdam (Buijten & Schipperheijn/Motief), 2006. 125 pagina's, € 12,50.

Spannende vragen

TEKST: HELEEN SYTSMA - VAN LOO (RED), EINDREDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Dit blad verschijnt op de grens van een oud en een nieuw jaar. En hoe kunstmatig een jaarwisseling ook is, toch is goed om terug te kijken op wat God gaf en Hem daarvoor te danken. Het nieuwe jaar dat op het punt staat aan te breken, is voor ons verborgen; Hij houdt het in zijn hand en zal ons geven wat goed voor ons is. In dat vertrouwen leven wij.

Bestuur, redactie en vormgever van De Reformatie wensen u zijn zegen toe in 2012.

We vroegen u als lezer waar u vol spanning naar uitkijkt of wat u met spanning afwacht op het gebied van geloof en kerk in het nieuwe jaar. U stuurde ons mooie en hoopvolle reacties, maar ook vragen waarin bezorgdheid doorklonk. Een aantal van de vragen die we binnen kregen, kunt u hieronder lezen.

Rob van den Berg, Amersfoort:

'In hoeverre leeft onder ons nog de levende verwachting van en hoop op Christus' terugkomst?'

Een van de spannendste vragen die ons als gelovigen zou moeten bezighouden is de vraag: hoe lang duurt het nog voordat we de terugkomst van de Heer Jezus zullen beleven?

Maar al te vaak maken we plannen en stellen die vast zonder ons af te vragen of de Heer het wil en wij leven (het Jakobitisch voorbehoud; Jak. 4:15). Gelukkig wordt dat voorbehoud vaak wel gemaakt door de toevoeging Deo Volente, of kortweg D.V. Maar ik vraag me wel eens af in hoeverre dat D.V. écht voortkomt uit een levende verwachting van en hoop op Christus' terugkomst. We maken ons druk over onze oude dag en de voorzieningen die we dan nodig hebben. Maar maken we ons wel eens druk over de jongste dag?

Henk Baas, Lierveren:

'Ik vind het spannend of wij nog in staat zijn ons meer op de inhoud te focussen dan op de vorm.'

Binnen de GKv is er veel aandacht voor de vorm (bijv. liturgie) en de structuur (bijv. het functioneren van de ambten en het al of niet twee diensten beleggen per zondag). Daardoor lijkt de aandacht voor de inhoud wel eens onder te sneeuwen. Ik vind het daarom spannend of wij nog in staat zijn ons meer op de inhoud te focussen en dan met het accent op de apologetiek. Ik

denk daarbij vooral aan onze positie tegen de extreme opvattingen binnen de evangelische beweging zoals de leer omtrent de alverzoening, het eenzijdige optimisme en de leiderschapscultuur en aan onze houding ten opzichte van allerlei esoterische opvattingen.

Jitse van der Wal, nu nog predikant te Stadskanaal:

'Ik verlang door de Geest erg naar het werken vanuit het nieuwe kerkgebouw in hartje Appingedam.'

Vanaf 1 maart in het nieuwe jaar mag ik mij zo de Heer wil gaan inzetten voor de GKv te Appingedam. Deze gemeente van zo'n 220 leden verhuist in het najaar van 2012 van de synagoge buiten het centrum van de stad naar in de robuuste gereformeerde kerk in het hart van Appingedam.

De uitdaging is – en die geeft een gezonde spanning in de gemeente – om 'gemeente van Jezus Christus in en voor de stad' te zijn. Zien en ervaren medebewoners dat wij levende christenen zijn? Leggen wij kontakten? Geven wij ruim baan aan gerechtigheid (Tim Keller), zodat we ook diaconaal aanwezig zijn? Hoe kunnen wij maatschappelijk betrokken zijn op de problemen van deze stad met zo'n 11.000 inwoners? Juist die

vragen rond de vijf pijlers die Aad Kamsteeg noemt in zijn boek *De kerk die leeft* boeien mij met het oog op deze nieuwe situatie voor de GKv van Appingedam. Zelf verlang ik door de Geest erg naar het werken vanuit het nieuwe kerkgebouw in hartje Appingedam. En ook naar het samen als gemeente van Jezus ons voorbereiden op die uitdaging om kerk te zijn in en voor die stad.

Cieka Galenkamp, Amersfoort:

'Ik vind het voor 2012 heel spannend in hoeverre kerken bereid blijken te zijn om er echt te zijn als mensen in nood aankloppen.'

Als coördinator van de Voedselbank in Amersfoort word ik dagelijks

geconfronteerd met armoede.

In Amersfoort willen de kerken best iets doen rond armoede. Handen kom ik nooit te kort, collecteopbrengsten doorschuiven gebeurt veel. Ik ben hier dankbaar voor, maar de vraag komt bij mij steeds prangender naar voren: wat doen ze in de kerk met een individu in nood? Wat als er een aantal mensen tegelijk meer nodig hebben dan alleen een voedselpakket?

Mensen in nood weten niet hoe ze bij een kerk kunnen aankloppen. Op de deur van een kerkgebouw staat wel hoe laat de diensten zijn, maar niet waar men terecht kan voor hulp. Als je niet de spelregels van de kerkelijke culturen kent, is het bijna ondoenlijk om iets voor elkaar te krijgen in een kerkgemeenschap. En dat terwijl mensen met een laag inkomen in 2012 het zwaar te verduren krijgen. De bijstandsuitkering is straks niet meer genoeg om de vaste lasten te betalen, laat staan dat er nog iets extra's als vervoer of kleding af kan.

Mijn vraag is: hoe gaan we in de kerk om met andermans nood? Wie neemt de verantwoordelijkheid?

Vliegen bij MAF

Get on board!

Vacatures bij MAF

MAF Nederland
Flying For Life

In het buitenland is o.a. plaats voor:

- Piloten
- Vliegtuigmonteurs
- Managers
- IT-specialisten

www.maf.nl/vacatures

www.maf.nl

De Vraag – waarom is er lijden?

Waarom is er zoveel ellende? Veel antwoorden kloppen niet met het rauwe bestaan en doen geen recht aan je ervaringen. **Reinier Sonneveld** gaat op zoek, maar alle theoretische verklaringen die hij vond, blijken niet te voldoen, het zijn modellen, en modellen zijn uiteindelijk woorden. Vervolgens probeert hij vanuit de ervaring dat Jezus het kwaad heeft overwonnen deze grote vraag te benaderen.

48 pag., € 3,50

de vraag

waarom is er lijden?

Buijten & Schipperheijn Motief

www.buijten.nl – in de boekwinkel

UIT DE KERKEN

Beroepen

Te Eindhoven-Best: J. Klapwijk te Winsum.

Te Mussel: A. van Groos te Hoogvliet/Spijkenisse

Beroepbaar

Dhr. D.C. Meijer, Middellandplein 29a I, 3021 BV Rotterdam. Tel 06 - 13837268, e-mail: dcmeijer@gkv.nl.

Aangenomen

Naar 't Harde: M.O. ten Brink te Roodeschool, die bedankte voor Vlaardingen.

Naar Den Haag-Zuid/Rijswijk: G.A. den Broeder te Gouda-Waddinxveen (voor opbouwwerk Benin).

Overleden

Prof. dr. J. Kamphuis (1921), emeritus hoogleraar aan de TU in Kampen. Voor zijn benoeming tot hoogleraar diende hij de gemeenten van Ferwerd en Hallum (1948), Bunschoten-Spakenburg (1951) en Rotterdam-Delfshaven (1955). Zie verder pag. 124-127 van dit nummer.

Word vliegtuig supporter!

www.maf.nl/vliegtuigfonds

'Investeer in de MAF vloot!'

MAF helpt 900 hulporganisaties en kerken in 30 landen.

Doneer online of bel 0341-56 44 88

bank **55.83.45.808**
o.v.v. vliegtuigfonds

www.maf.nl

De kerk huilt

want de True Life Church in Phnom Penh (Cambodja) komt nog steeds straatarme gezinnen tegen waar ouders hun dochters de prostitutie indrijven, omdat ze anders geen eten hebben. Dit is de kerk, dit zijn wij. Waar één lid lijdt, daar lijden alle leden mee. Help de kerk, omdat je er zelf deel van uitmaakt. Steun Tear en geef lokale kerken de kans om in hun eigen omgeving lijden te verlichten.

www.tear.nl Bank 41 400

tear
tegen armoede